

THE WAR MUST GO ON

**DYNAMIKA WOJNY W UKRAINIE
I JEJ REPERKUSJE
DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI**

**POD REDAKCJĄ
ARTURA GRUSZCZAKA**

THE WAR MUST GO ON

Dynamika wojny w Ukrainie i jej reperkusje
dla bezpieczeństwa Polski

SOCIETAS

seria pod redakcją
BOGDANA SZLACHTY

138

THE WAR MUST GO ON

Dynamika wojny w Ukrainie i jej reperkusje
dla bezpieczeństwa Polski

pod redakcją
Artura Gruszcza

Kraków 2023

Artur Gruszcza

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0000-0002-3450-8377>

 artur.gruszcza@uj.edu.pl

© Copyright by individual authors, 2023

Recenzent

dr hab. Daniel Boćkowski, prof. UwB

Opracowanie redakcyjne

Magdalena Gibiec

Projekt okładki

Marta Jaszcza

ISBN 978-83-8138-880-1

<https://doi.org/10.12797/9788381388801>

Autor zdjęcia na okładce: Yarohork (Adobe Stock)

Publikacja dofinansowana przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków
Międzynarodowych UJ

Licencja: CC-BY-SA-4.0

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

ARTUR GRUSZCZAK	
Wprowadzenie	7

CZĘŚĆ I WOJNA W UKRAINIE

ARTUR GRUSZCZAK	
Kilka uwag o strategicznym wymiarze wojny w Ukrainie	13
ADRIAN TYSZKIEWICZ	
Konflikt rosyjsko-ukraiński jako czynnik nowej dwublokowej rywalizacji	23
PAWEŁ FRANKOWSKI	
Konsekwencje wojny rosyjsko-ukraińskiej dla gospodarki światowej	33
DOMINIKA DZIWIŚ, BŁAŻEJ SAJDUK	
Rosyjska inwazja na Ukrainę a przyszłość cyberwojny – wnioski w rocznicę „specjalnej operacji wojskowej”	43
MAREK CZAJKOWSKI	
<i>Against All Odds</i> . Po co Rosji Ukraina?	53
PIOTR BAJOR	
Ukraina w obliczu rosyjskiej agresji – polityka i strategia	65
MYKHAILO VOLOKHAI	
Rosyjskie „gadające głowy” ukraińskiej polityki w czasach wojny	75
PIOTR ORŁOWSKI	
Działania sił specjalnych Ukrainy i Federacji Rosyjskiej podczas konfliktu w Ukrainie	85

CZĘŚĆ II
SKUTKI KONFLIKTU W UKRAINIE DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

DARIUSZ KOZERAWSKI	
Konflikt zbrojny w Ukrainie – reperkusje dla zdolności militarnych Polski.....	97
BOGDAN KOSOWSKI	
System zarządzania kryzysowego sfery cywilnej RP w obliczu wojny w Ukrainie.....	107
WIKTOR HEBDA	
Rosyjska agresja militarna na Ukrainę a bezpieczeństwo energetyczne Polski	115
ARKADIUSZ NYZIO	
Inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę a bezpieczeństwo wewnętrzne Polski.....	125
MATEUSZ KOLASZYŃSKI	
Bezpieczeństwo wywiadowcze Polski po 24 lutego 2022 roku.....	137
BIOGRAMY	147
INDEKS.....	151

PIOTR ORŁOWSKI

DZIAŁANIA SIŁ SPECJALNYCH UKRAINY I FEDERACJI ROSYJSKIEJ PODCZAS KONFLIKTU W UKRAINIE

ABSTRAKT

Siły specjalne, jako najbardziej elitarna część w strukturze każdej armii, stanowią ważny element w ramach prowadzenia działań bojowych w każdym współczesnym konflikcie zbrojnym. Agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę uwidoczniała zasadnicze różnice w zdolności prowadzenia operacji specjalnych pomiędzy stroną atakującą a Ukrainą. Jak dotąd wyraźną przewagę w tym obszarze posiadają ukraińskie siły specjalne, co biorąc pod uwagę skuteczność działania analogicznych rosyjskich formacji od 2014 r., jest zaskakujące. Dotychczas ukraińskie siły specjalne wykazały się bardzo wysokim poziomem skuteczności, prowadząc całą serię spektakularnych operacji nie tylko na terytorium Ukrainy, ale również Federacji Rosyjskiej. Rosyjskie Siły Operacji Specjalnych zdają się być nie tylko wykorzystywane niezgodnie ze swoim przeznaczeniem, ale można także zaobserwować zjawisko przenoszenia tych zdolności w kierunku prywatnych firm wojskowych.

SŁOWA KLUCZOWE: Rosja, Ukraina, siły specjalne, operacje specjalne

ABSTRACT

The Activities of the Special Forces of Ukraine and the Russian Federation During the Conflict in Ukraine

Special forces, as an elite part in the structure of any army, are an important element in combat operations in each modern armed conflict. The Russian Federation's aggression against Ukraine has highlighted fundamental differences in the ability to conduct special

operations between the attacking side and Ukraine. So far, the Ukrainian Special Forces have gained a clear advantage in this area, which, taking into account the effectiveness of similar Russian formations since 2014, is surprising. So far, the Ukrainian Special Forces have demonstrated a very high level of effectiveness, conducting a series of spectacular operations not only in the territory of Ukraine where the fighting is taking place, but also in the territory of the Russian Federation. The Russian Special Operations Forces seem to be misused, or one can observe the phenomenon of transferring these capabilities to private military companies.

KEYWORDS: Russia, Ukraine, special forces, special operations

Wprowadzenie

Analizując przebieg konfliktu w Ukrainie od momentu wybuchu wojny 24 lutego 2022 r., można zauważyć wyraźne różnice w podejściu i sposobie wykorzystania pododdziałów specjalnych walczących po obydwu stronach konfliktu. Różnice te uwidoczniły się w zasadzie już od pierwszych godzin rosyjskiej napaści. Wnioski płynące z analizy odmiennych technik, taktyk i procedur stosowanych przez obydwie strony wyraźnie wskazują, która z walczących stron „odrobiła lekcję” w aspekcie efektywnego użycia sił specjalnych. Obraz ten jest o tyle ciekawy, że w kwestii działania SOF (Special Operations Forces) od roku 2014 do roku 2022 doszło w dużym stopniu do zaskakujących wręcz zmian, często nie korespondujących z analizami publikowanymi przez rozmaite ośrodki badawcze, think tanki i ekspertów zajmujących się bezpieczeństwem.

Specyfika działania ukraińskich Sił Operacji Specjalnych

Pierwsza zasadnicza różnica rysująca się już na poziomie polityczno-strategicznym wynika z faktu, że Federacja Rosyjska po roku 2014, dokonując w ramach działań poniżej progu wojny aneksji Krymu oraz inicjując konflikt w Donbasie, była w stanie używać swoich elementów SOF niezwykle skutecznie, zgodnie z ich przeznaczeniem. Słynne „zielone ludziki” wspierające rozmaite grupy paramilitarne, często zresztą szkolone przez rosyjskie SOF, stały się symbolem działań Federacji Rosyjskiej od 2014 r. i wysokiego poziomu ich skuteczności. Aktywność ta była należycie wsparta przez odpowiednio działające grupy wydzielone z rosyjskiego wywiadu Głównego Zarządu Wywiadowczego (GRU) Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, jak i Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB).

Immanentną cechą działania SOF jest ich bliska współpraca z wywiadem i kontrwywiadem, szczególnie w odniesieniu do operacji wspierających obecność wojsk własnych, operujących na terytorium przeciwnika. Szkolenie grup paramilitarnych i zaangażowanie w dostarczanie sprzętu były niejednokrotnie odnotowywane przez analityków wojskowych czy służby specjalne państw zachodnich. W tym samym czasie siły zbrojne Ukrainy, w tym siły specjalne, nie były zdolne do wykonywania nawet podstawowych zadań z zakresu przeciwdziałania obecności rosyjskich pododdziałów operujących na terytorium Ukrainy. Taki stan rzeczy wynikał z kilku powodów. Ukraińskie SOF były mocno niedoinwestowane zarówno w odniesieniu do nowoczesnych środków walki, jak i zdolności do dokonywania przerzutu operatorów na szczeblu taktycznym. Towarzyszył temu brak procedur skoordynowania pododdziałów, ogromne braki związane z łącznością kodowaną na szczeblu taktycznym i niedostatek świadomości sytuacyjnej na szczeblu strategicznym. Niskie morale i brak właściwego przywództwa pogłębiły tylko niekorzystny dla Ukrainy stan rzeczy. Taka sytuacja w dużej mierze dotyczyła całości Sił Zbrojnych Ukrainy (ZSU), nie tylko SOF. Sytuacja uległa diametralnej zmianie w roku 2022. Całość ZSU, w tym SOF, przeszła bardzo głęboką przemianę, zarówno na szczeblu dowodzenia, jak i wyposażenia w sprzęt, a także całościowego, mentalnego podejścia do prowadzenia operacji przeciwko Federacji Rosyjskiej¹.

Początkowe sukcesy ukraińskie Siły Operacji Specjalnych (SSO) odnotowały już w pierwszych godzinach wojny. Polegało to na skutecznej ochronie prezydenta Wołodymyra Zełenskigo i przeciwdziałaniu próbom jego pochwylenia lub zabicia przez skierowane do tego zadania siły wydzielone z całości potencjału militarnego Rosji, grup paramilitarnych czy prywatnych firm wojskowych (PMC). Według informacji niepotwierdzonych oficjalnie pierwsze próby zamachów na prezydenta Ukrainy zostały przeprowadzone już 24 i 26 lutego 2022 r. SSO współpracując ściśle w tym obszarze z ukraińskim wywiadem, nie tylko były w stanie skutecznie ochronić prezydenta przed śmiertelnym zagrożeniem, ale również przeprowadziły śmiało operacje likwidacji elementów wyznaczonych do wykonania tego specyficznego i zarazem strategicznie ważnego zadania. Uważa się, że takie działanie było wypadkową kilku lat szkoleń z obszaru VIP Protection, w ramach których ukraińskie SSO miały być szkolone przez brytyjskie siły specjalne, a w szczególności przez 22. Pułk SAS².

¹ M. Gawęda, *Ukraina rozwija „specjalsów”*, Defence24, 3 VI 2021, [online] <https://defence24.pl/sily-zbrojne/ukrainskie-sily-specjalne-doswiadczenia-bojowe-i-standardy-nato>, 4 II 2023.

² 22 Special Air Service – elitarna brytyjska jednostka specjalna, utworzona w okresie II wojny światowej, stanowiąca wzór organizacyjny i szkoleniowy podczas tworzenia jednostek Delta Force, zespołów Navy Seals i GROM.

Analizując problem szerzej, ukraińskie SOF cechowały się prowadzeniem całego spektrum operacji w ramach działań przeciwko siłom przeciwnika operującym w Ukrainie. Doskonałym przykładem, pokazującym niezwykłą skuteczność ukraińskich sił specjalnych, była seria rajdów (akcji bezpośrednich) na oddziały Kadyrowa operujące pod Kijowem w pierwszej fazie wojny. Na przestrzeni kilkudziesięciu godzin 27 lutego ukraińskie SOF były zdolne zadać kadyrowcom tak daleko idące straty, że pododdziały, które same nagłaśniały za pomocą mediów społecznościowych swoją obecność w Ukrainie, przestały w zasadzie istnieć. Dzięki skutecznie przeprowadzonym operacjom specjalnym na szczeblu taktycznym udało się uzyskać efekt na szczeblu strategicznym. Oddziały kadyrowców, rekrutujące się głównie z prorosyjskich Czeczenów, po klęsce zadanej im przez ukraińskie SOF przestały w zasadzie liczyć się w późniejszych etapach wojny. Ich obecność spadła niemalże do zera, a poziom zaangażowania nie powrócił jak dotąd do tego porównywalnego z sytuacją z pierwszych tygodni wojny. Analiza tych konkretnych działań wskazuje również, że operatorzy ukraińskich sił specjalnych są w stanie realizować bardzo skutecznie zadania z zakresu akcji bezpośrednich, ale świadczą też o wysokim poziomie świadomości sytuacyjnej po stronie broniących się. Operacje te bowiem były wykonane z dużą precyzją, bez konieczności poszukiwania celu i kontaktu ogniowego dla identyfikacji jego położenia. Uzyskany efekt psychologiczny oraz odpowiednio skonstruowana narracja w mediach, w tym społecznościowych, zaowocowały praktycznie pełnym zniwelowaniem istotnego zaangażowania tych pododdziałów w ramach tzw. operacji specjalnej³.

Obecnie, po upływie roku od rozpoczęcia inwazji Rosji na Ukrainę, SSO wykonują całe spektrum działań przeciwko rosyjskim pododdziałom, zarówno regularnym, jak i nieregularnym. Przede wszystkim, co pokazała ukraińska ofensywa pod Chersoniem, SSO są wykorzystywane do prowadzenia rajdów na umocnione pozycje przeciwnika. Działania te polegają na zastosowaniu taktyk, technik i procedur umożliwiających bliskie podejście lub wejście w rejon umocnionych pozycji Rosjan, dokonanie wyłomu w okopach przeciwnika i tym samym umożliwienie reszcie sił, czy to z armii regularnej, czy z formacji ochotniczych, kontynuację natarcia w określonym kierunku. Tak wysoka skuteczność ukraińskich SOF wynika z trzech czynników. Po pierwsze, siły specjalne posługują się taktyką odmienną od pozostałej części sił zbrojnych, która znacznie zwiększa zdolności manewrowe i adaptację do szybko zmieniających się uwarunkowań pola walki i niekoniecznie podlega sztywnym regułom dowodzenia. Taka kombinacja stwarza

³ M. Dąbrowski, *Wnioski specjalsów z Ukrainy*, Defence24, 4 X 2022, [online] <https://defence24.pl/sily-zbrojne/ukraińskie-sily-specjalne-doswiadczenia-bojowe-i-standardy-nato>, 3 II 2023.

dużo większe możliwości uzyskania efektu zaskoczenia, szczególnie w odniesieniu do przeciwnika często niedoświadczonego, źle wyszkolonego, słabo wyposażonego i o niskim morale. Po drugie, siły specjalne Ukrainy posiadają przewagę w sprzęcie. Najnowocześniejsze noktowizory, broń zmodyfikowana często pod konkretnego operatora z całkowitym ominięciem wytycznych regulaminowych, celowniki, umundurowanie, hełmy, obuwie itp. dają operatorowi SSO dużo większe możliwości działania na szczeblu taktycznym i, co najważniejsze, stwarzają przewagę w kontakcie bojowym z przeciwnikiem. Po trzecie, ukraińskie SOF skutecznie potrafią wykorzystywać poszczególne elementy wyniesione ze swojego szkolenia do prowadzenia konkretnych operacji i dostosowywać owe umiejętności do charakteru wykonywanego zadania. W ramach opisywanych operacji ofensywnych, gdzie SSO, stanowiąc swoistą szpicę nacierającą na umocnione pozycje rosyjskie, chodzi przede wszystkim o elementy szkolenia w ramach tzw. czarnej taktyki, czyli walki w bliskim kontakcie, inaczej – w pomieszczeniach zamkniętych. Ta część szkolenia w ramach każdych sił specjalnych stanowi nieodzowny element w procesie przygotowania sił specjalnych do prowadzenia operacji w budynkach; szczególnie tych, których zadaniem jest uwalnianie zakładników. SSO bardzo zręcznie wykorzystują te umiejętności do zwalczania rosyjskich pododdziałów w okopach. Taktyki, techniki i procedury są tutaj bardzo podobne, niejednokrotnie wręcz identyczne. Rosyjski żołnierz, nieprzygotowany do konfrontacji tego typu, źle wyszkolony i z niskim morale, nie ma większych szans w takim kontakcie⁴.

Wymienione trzy elementy zastosowane przez ukraińskie SOF, stanowiące mieszankę unikatowych zdolności, nieszablonowego podejścia i przewagi w ramach posiadanego sprzętu, stanowią dobitny przykład tego, jak należy postrzegać i definiować nowocześnie rozumiane siły specjalne i ich właściwe zastosowanie na polu walki w ramach prowadzenia operacji specjalnych w konflikcie pełnoskalowym. Ponadto ukraińskie siły specjalne wykazały się dużą skutecznością w likwidacji tzw. celów wysokowartościowych. Chodzi tutaj zarówno o cele osobowe, jak i stanowiska dowodzenia, ważne instalacje i sprzęt wojskowy, czy wreszcie infrastrukturę krytyczną. Nie są znane dokładne dane, ale można przyjąć, że około połowa ze wszystkich poległych dotychczas rosyjskich dowódców wojskowych, pułkowników i generałów zginęła w następstwie akcji prowadzonych przez SSO, albo w wyniku bezpośrednich działań lub zastosowania par snajperskich, albo dzięki rozpoznaniu specjalnemu prowadzonemu przez SSO, które ostatecznie zaowocowało precyzyjnym naprowadzeniem ognia artylerii. Tak działające ukraińskie SOF były widoczne już w pierwszej fazie wojny, kiedy

⁴ A. Łukasiński, *Eskalacja wojny w Ukrainie a rola i zadania Sił Specjalnych*, War Gang, 21 IV 2022, [online <https://wargang.pl/eskalacja-wojny-na-ukrainie-a-rola-sil-specjalnych/>], 2 II 2023.

systematycznie załamywała się rosyjska ofensywa na Kijów, ostatecznie zakończona całkowitym niepowodzeniem. Podobne działania na masową skalę SSO prowadziły na zaporoskim kierunku operacyjnym, w ramach walk o Chersoń czy Charków.

Ważnym elementem aktywności ukraińskich SOF, który należy wyraźnie zaznaczyć, jest wysoka zdolność do prowadzenia operacji ofensywnych. Chodzi tu przede wszystkim o zdolności do przenikania na terytorium Federacji Rosyjskiej i dokonywania aktów sabotażu wymierzonych w rosyjskie instalacje, fabryki, składy broni, amunicji lub paliw. W przestrzeni medialnej od pewnego czasu często pojawiają się informacje o dużych, nagłych pożarach, w Moskwie, Petersburgu itd. Ponadto ukraińskie SOF były w stanie skoordynować ataki na lotnisko wojskowe Saki w Nowofedoriwce na Krymie czy na bazę Engels-2 pod Saratowem, ponad 700 kilometrów od linii frontu w głąb terytorium Federacji Rosyjskiej. Tak śmiałe rajdy są oczywiście możliwe dzięki świetnie działającemu systemowi świadomości sytuacyjnej, który wykorzystując dane zbierane i dostarczane głównie przez Amerykanów, pozwala stronie ukraińskiej na dokonywanie tak zuchwałych operacji, przynosząc efekty na szczeblu taktycznym, operacyjnym czy strategicznym⁵.

Operacje tego typu mają ogromny wpływ na całą aktywność państwa ukraińskiego w infosferze, wojnie informacyjnej, propagandzie oraz podtrzymywaniu i budowaniu morale. Najbardziej spektakularnym przykładem jest operacja zakończona poważnym uszkodzeniem Mostu Kerczeńskiego o strategicznym znaczeniu dla komunikacji i transportu między Krymem a Rosją. Oficjalnie strona ukraińska nigdy nie przyznała, że ta operacja była dziełem Sił Specjalnych Ukrainy, jednakowoż można z bardzo dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że efekty tej operacji były wynikiem działania SSO, prawdopodobnie wspartych logistycznie przez państwa zachodnie. Uzupełnieniem opisywanych zdolności jest położenie nacisku na integrację w obszarze prowadzenia lotniczych operacji specjalnych. Utworzone w 2016 r. ukraińskie Dowództwo Sił Operacji Specjalnych zdecydowało o sformowaniu opartej na zróżnicowanym sprzętowo komponencie lotniczej jednostki operacji specjalnych, zdolnej do przerzutu taktycznego operatorów w rejon wykonywania zadania, prowadzenia wsparcia ogniowego oraz ewakuacji medycznej. Zdolności te są obecnie rozbudowywane, opierając się zarówno na standardach NATO, jak i doświadczeniu wyniesionym z walk w ramach trwającej wojny.

Zdecydowanie należy przyjąć, że jeżeli wojna w Ukrainie będzie konfliktem długotrwałym, rola i znaczenie SOF będą wzrastać. Wynika to z konieczności uzupełniania

⁵ D. Boffey, „We Killed Three Russians”: *The Secretive Ukrainian Special Forces Taking the Fight Across the Border*, „The Guardian”, 4 II 2023, [online] <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/04/ukraine-special-forces-russia-border>, 4 II 2023.

luk w operacjach bojowych wszędzie tam, gdzie reszta ukraińskich sił zbrojnych nie będzie w stanie prowadzić skutecznych działań w konsekwencji poniesionych strat i braków w uzupełnieniach. Ponadto wciąż napływający sprzęt zasilający zdolności sił zbrojnych Ukrainy będzie stopniowo nasyczał ukraińskie SOF, co z biegiem czasu będzie powiększało dystans między poziomem nowoczesnego wyposażenia operatora SSO a żołnierzami innych rodzajów sił zbrojnych Ukrainy, a przede wszystkim siłami przeciwnika. Niezwykle dynamiczny rozwój takich elementów wewnątrz ukraińskich SOF, jak 3. oraz 8. Samodzielny Pułk Specjalnego Przeznaczenia, czy 73. Morskie Centrum Specjalnego Przeznaczenia, wyposażanych w nowoczesny sprzęt w postaci broni, środków łączności, łodzi bojowych typu Zodiak, dronów rozpoznawczych i uderzeniowych, daje mocne podstawy, by sądzić, że ukraińskie siły specjalne dadzą o sobie znać niejednokrotnie i w sposób bardzo bolesny dla agresora⁶.

Rosyjskie Siły Operacji Specjalnych w ramach konfliktu w Ukrainie

Jak zatem na tle ukraińskich sił specjalnych prezentują się Siły Operacji Specjalnych Federacji Rosyjskiej, działające w ramach prowadzonej wojny na terytorium Ukrainy? Rosjanie w sytuacji konieczności prowadzenia operacji specjalnych w ramach konfliktu pełnoskalowego, a nie działań hybrydowych z lat 2014-2022, okazali się dużo mniej przygotowani i skuteczni. Jednym z klasycznych przykładów z pierwszej fazy wojny była operacja zajęcia kluczowego dla Rosjan lotniska w Hostomelu, które miało być swoistym hubem logistycznym z wykorzystaniem lądujących tam samolotów typu Il-76. Połączona operacja desantowa prowadzona przez rosyjskie wojska powietrznodesantowe wsparte elementami specnazu miała doprowadzić do zajęcia lotniska jako kluczowego przyczółka do rozwinięcia natarcia na Kijów, a w konsekwencji zabezpieczenia logistycznego całości rosyjskich sił działających w tym rejonie. Walki wokół Hostomela zakończyły się w marcu 2022 r. i ostatecznie Rosjanie nie uzyskali zamierzonego celu. Znamienne, że Siły Operacji Specjalnych zostały rzucone do walki w ramach operacji nie tyle specjalnej, co powietrznodesantowej, bez koniecznego przygotowania; w zasadzie bez wyraźnego pomysłu, jak mają one wykonać swoje zadania. Co więcej, w konfrontacji z regularnymi ukraińskimi pododdziałami ponosiły straty i nie były w stanie utrzymać zajętych pozycji. Analizując pierwszą fazę wojny,

⁶ Zob. więcej: A.L. Brown, „*A Perilous Future*”: *High Intensity Conflict and the Implications for SOF*, Ottawa 2022.

bitwa o Hostomel stała się symbolem chaosu w dowodzeniu oraz prowadzeniu działań zbrojnych przez rosyjskie siły zbrojne i wykazała niską skuteczność elementów rosyjskiego specnazu na polu walki. Jeszcze bardziej spektakularnym przykładem tego typu były walki o Mariupol, a ściślej o kombinat Azowstal. Pomimo znacznej przewagi liczebnej Rosjan i wysłania do walki przeciwko broniącemu tej pozycji ukraińskiemu pułkowi Azow pododdziałów specnazu i GRU Ukraińcy byli w stanie bardzo długo utrzymać pozycje i zadać Rosjanom dotkliwe straty w ludziach i sprzęcie. Ostatecznie Mariupol padł, jednak analizując przytoczone dwa przykłady z punktu widzenia *modus operandi* sił specjalnych, rosyjski model daleki jest od wyobrażenia, jakie powinno się kształtować na temat potencjału w tym obszarze reprezentowanego przez drugą armię świata. Należy zadać pytanie, co jest tego przyczyną.

Odpowiedzi jest kilka. Jedną z nich jest brak spójnej koncepcji użycia Sił Operacji Specjalnych w ramach konfliktu pełnoskalowego, co wyraża się w łączeniu, czy bardziej myśleniu działań SOF z operacjami powietrznodesantowymi. Z pewnością nieumiejętne wysyłanie rosyjskich pododdziałów specjalnych do wykonywania zadań oddziałów regularnych bez wykorzystywania przewagi wynikającej z bycia „specjalną” formacją zbrojną świadczy również o istotnych brakach w rosyjskiej sztuce wojennej. Przykłady z historii poniekąd wskazują na brak spójności zarówno na szczeblu doktrynalnym, jak i w fazie faktycznej realizacji zadań, jeżeli rozpatrujemy zdolności Sił Operacji Specjalnych Federacji Rosyjskiej. Operacje uwalniania zakładników przeprowadzone w teatrze na Dubrowce w 2002 r. czy w szkole w Biesłanie w 2004 r. w zasadzie w oczach zachodnich ekspertów były kompromitacją zarówno rosyjskich formacji siłowych, jak i SOF.

Wiele wskazuje na to, że pomimo głośnych i „reklamowanych” w przestrzeni informacyjnej reform sił zbrojnych sygnowanych przez Anatolija Sierdiukowa i Siergieja Szojgu niewiele się zmieniło. Owszem, operacje hybrydowe, poniżej progu wojny, z wykorzystaniem SOF, były przeprowadzone przez Rosjan wręcz modelowo z punktu widzenia sztuki wojennej. Inaczej sytuacja wygląda obecnie. To prowadzi do dwóch zasadniczych wniosków, jeżeli chodzi o elementy rosyjskich sił specjalnych operujących w Ukrainie. Pierwszy związany jest z łańcuchem i sposobem dowodzenia. Jak wspomniano wcześniej, ukraińskie SOF działają niezwykle sprawnie, ponieważ łańcuch dowodzenia i reguły są nieco inne, łatwiejsze i dające swobodę oraz inicjatywę dowódcom „w polu”. W przypadku Rosjan taka zależność zupełnie nie występuje. Pojęcie *mission command*⁷, związane z pozostawieniem inicjatywy i możliwości szybkiego dostosowania

⁷ Zob. więcej: Center for Army Lessons Learned, *Mission Command Training in Large Scale Combat Operations*, Fort Leavenworth, KS 2020.

wywania się do dynamicznie zachodzących zmian na polu walki dowódcom niskiego szczebla taktycznego, czasami nawet do poziomu pojedynczego plutonu czy kompanii, nie wchodzi w grę, jeżeli chodzi o kulturę organizacyjną i mentalność Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. W początkowej fazie wojny podstawowy moduł bojowy Rosjan, którym była batalionowa grupa taktyczna, miał stwarzać względnie samowystarczalnym elementom na szczeblu batalionu zdolności do pewnej samodzielności na polu bitwy. Model ten nie zadziałał ze względu na brak kultury organizacyjnej i co za tym idzie, właściwej kadry przygotowanej do jego wdrożenia. Stąd obecnie obserwowany powrót w Rosji do ładu sowieckiego modelu dowodzenia opierającego się na brygadach i dywizjach, gdzie każdy rozkaz musi być zatwierdzony na odpowiednich szczeblach⁸. Taki proces jest czasochłonny i z racji tego, że decyzje zapadają w sztabach znacząco oddalonych od rejonów walk, często powoduje, że treść rozkazów nie odzwierciedla faktycznej sytuacji w wymiarze taktycznym, a nawet operacyjnym. Rosjanie poruszają się znacznie wolniej w pętli decyzyjnej niż Ukraińcy. Taki stan rzeczy ma swoje kolosalne znaczenie dla prowadzenia operacji specjalnych.

Drugim wnioskiem płynącym z opisywanej sytuacji jest częściowe przenoszenie zadań w obszarze działań SOF do prywatnych firm. Doskonałym przykładem może być tu słynna Grupa Wagnera, dowodzona przez fanatycznego neonazistę Dmitrija Utkina, a sponsorowana przez rosyjskiego oligarchę Jewgienija Prigożyna. Cechująca się brakiem zbędnej biurokratyzacji, szybszym procesem podejmowania decyzji, dostępem do sprzętu pozyskiwanego z międzynarodowego rynku dzięki finansowaniu Prigożyna oraz rekrutująca w dużej mierze były oficerów specnazu, GRU czy FSB Grupa Wagnera stała się groźnym narzędziem w rękach Kremla. Szkoląc prorosyjskie pododdziały ochotnicze, działając na Białorusi, wagnerowcy zdefiniowali zupełnie nowy obszar aktywności na froncie walk z siłami ukraińskimi⁹.

Implikacje dla Polski

Z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski i wschodniej flanki NATO wnioski płynące z aktywności sił specjalnych walczących stron są dwojakie. Ukraińskie SOF już stanowią nadzwyczajne wsparcie, a w razie sukcesów Ukrainy w tej wojnie będą

⁸ L.W. Grau, C.K. Bartles, *The Russian Way of War: Forces Structure, Tactics and Modernization of the Russian Ground Forces*, Fort Leavenworth, KS 2016, s. 34-35, [online] <https://www.armyupress.army.mil/portals/7/hot%20spots/documents/russia/2017-07-the-russian-way-of-war-grau-bartles.pdf>, 3 II 2023.

⁹ Zob.: G. Kuczyński, *Wagnerowcy. Psy wojny Putina*, Warszawa 2022.

niezwykle doświadczonym, wartościowym bojowo komponentem sił specjalnych na wschód od Polski, istotnie wzmacniającym bufor bezpieczeństwa oddzielający NATO od Federacji Rosyjskiej. Po drugie, to wagnerowcy, bardziej niż wojskowe siły operacji specjalnych, stanowią poważne zagrożenie dla Polski i państw regionu. Operując na terytorium państw NATO pod fałszywą tożsamością, mogą prowadzić rozpoznanie celów osobowych i infrastruktury krytycznej, a nawet mogą być wykorzystani do przeprowadzania aktów sabotażu czy ataku terrorystycznego, jako elementu oddziaływania hybrydowego. Biorąc pod uwagę specyfikę działania Grupy Wagnera, Kreml może formalnie wyprzeć się aktywności „swoich ludzi” na terenie państw trzecich. Taka sytuacja rodzi szereg konkretnych wyzwań przed państwami wschodniej flanki NATO i musi pociągać za sobą budowę konkretnych zdolności do przeciwdziałania zagrożeniom tego typu, również z wykorzystaniem potencjału polskich jednostek Wojsk Specjalnych.

Bibliografia

- Boffey D., „We Killed Three Russians”: *The Secretive Ukrainian Special Forces Taking the Fight Across the Border*, „The Guardian”, 4 II 2023, [online] <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/04/ukraine-special-forces-russia-border>.
- Brown A.L., „A Perilous Future”: *High Intensity Conflict and the Implications for SOF*, Ottawa 2022.
- Center for Army Lessons Learned, *Mission Command Training in Large Scale Combat Operations*, Fort Leavenworth, KS 2020.
- Dąbrowski M., *Wnioski specjalsów z Ukrainy*, Defence24, 4 X 2022, [online] <https://defence24.pl/sily-zbrojne/wnioski-specjalsow-z-ukrainy-analiza>.
- Gawęda M., *Ukraina rozwija „specjalsów”*, Defence24, 3 VI 2021, [online] <https://defence24.pl/sily-zbrojne/ukrainskie-sily-specjalne-doswiadczenia-bojowe-i-standardy-nato>.
- Grau L.W., Bartles C.K., *The Russian Way of War: Forces Structure, Tactics and Modernization of the Russian Ground Forces*, Fort Leavenworth, KS 2016, [online] <https://www.armyupress.army.mil/portals/7/hot%20spots/documents/russia/2017-07-the-russian-way-of-war-grau-bartles.pdf>.
- Kuczyński G., *Wagnerowcy. Psy wojny Putina*, Warszawa 2022.
- Łukasinski A., *Eskalacja wojny w Ukrainie a rola i zadania Sił Specjalnych*, War Gang, 21 IV 2022, [online] <https://wargang.pl/eskalacja-wojny-na-ukrainie-a-rola-sil-specjalnych/>.

Minął rok od brutalnej napaści zbrojnej Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Rosyjska agresja była ciosem w chwiejący się liberalny porządek międzynarodowy łączony z uniwersalnymi – jak się wydawało – wartościami i zasadami, takimi jak praworządność, suwerenność, pokój czy współpraca. Była również brutalnym aktem podważenia zrębów pozimnowojennego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego, kwestionującym jego logikę oraz rewidującym mechanizmy utrzymujące go w stanie względnej równowagi.

Wybuch wojny w Ukrainie wstrząsnął fundamentami porządku międzynarodowego i wyzwolił energię, która podsyca działania zbrojne oraz odsuwa perspektywę pokojowego zakończenia wojny w odległą przyszłość. Ma to istotne konsekwencje nie tylko dla bezpośrednich stron konfliktu, tj. Rosji i Ukrainy, lecz także dla państw graniczących z obydwojema krajami, w tym Polski.

Niniejsza książka zawiera zestaw krótkich artykułów analityczno-prognostycznych napisanych przez naukowców z Katedry Bezpieczeństwa Narodowego, odnoszących się do zasadniczych aspektów wojny w Ukrainie i jej różnorodnych reperkusji, w szczególności skutków dla bezpieczeństwa Polski.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-880-1

9 788381 388801